

บทที่ 2

การสอนการใช้ห้องสมุด

ห้องสมุดกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์กลางข่าวสาร เพื่อการศึกษา การค้นคว้า ความจรรโลงใจ และการพักผ่อน องค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานห้องสมุดในฐานะเป็นศูนย์กลางดังกล่าว นอกจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีการรวบรวมจัดเก็บ บรรณารักษะปฏิบัติกิจงานและการบริหารแล้ว ผู้ใช้กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเช่นกัน ผู้ใช้จะใช้ห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีประสบการณ์การใช้ห้องสมุด หรือเคยได้รับข้อมูลเอกสารต่าง ๆ จากห้องสมุดหรือวิธีใช้ห้องสมุดที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะประสบการณ์การใช้ห้องสมุดแห่งหนึ่งย่อมนำไปใช้กับแห่งอื่น ได้ (Whittaker 1972 : 21) ปัจจุบันจึงมีการสอนการใช้ห้องสมุดอย่างเป็นทางการ ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทั่วไป โดยมีอาจารย์และบรรณารักษะเป็นผู้สอน และถือว่าเป็น บริการ ประเภทหนึ่งที่ห้องสมุดจัดให้แก่อ่าน

ในปัจจุบันการศึกษาได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง โรงเรียนและห้องสมุดมีวัสดุ การอ่านและสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ทันสมัยมากมาย แต่ยังคงมีนักเรียนและนักศึกษาจำนวนมาก ที่ไม่สามารถใช้ห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถค้นหาหนังสือหรือสิ่งที่ต้องการ อ่านได้รวดเร็ว จึงจะเห็นว่านักศึกษาใหม่ในมหาวิทยาลัยมีปัญหาค่อนข้างมากคือ ซากหักชะใน การค้นคว้า ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับระบบห้องสมุดที่ซับซ้อนของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ไม่กล้าขอความช่วยเหลือในการใช้ห้องสมุด ตลอดจนไม่ทราบว่าห้องสมุดมีทรัพยากรและ บริการอะไรบ้าง

คอมส์ (Combs 1981 : 7-9) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่าผู้สอนเป็นแม่เกิด ของความรู้ เนื่องจากข่าวสารและความรู้ทุกสาขาแพร่หลายอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และยัง ทวีขึ้นในอนาคต ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ได้มีส่วนช่วยให้การเผยแพร่ข่าวสาร เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจึงมีบทบาทในการสอนลดลง แต่ได้สอนให้รู้เรียนรู้จักศึกษาแก้ปัญหา

กัยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักเลือกตัดสินใจตรงตามความเป็นจริง กังนั้นวิชาที่เสริมหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา เชื่อมโยงผู้เรียนเข้าสู่สรรพวิชาต่าง ๆ โค้ดด้วยตนเองคือการสอนการไ้ของสมุค วิชาดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนประยุกต์ทักษะ และความรู้ที่ศึกษามาเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ได้อย่างอิสระตลอดชีวิตตามความสนใจและความถนัดของตนต่อไป

ปัญหาในการใช้ของสมุค

หลักสูตรการศึกษาที่บรรจุวิชาการใช้ของสมุคถือเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกบุคคลมากกว่าหลักสูตรวิชาใด เพราะความต้องการส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับความสมหวังจะผลักดันให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ และค้นพบความต้องการใหม่ ๆ ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะต้องเตรียมของสมุคให้เยาวชนบรรลุความต้องการส่วนบุคคลได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ประเทศไทยจะเคยมีโรงเรียนหลังแรกเมื่อ พ.ศ. 2427 (จารุวิ สุกบันทึก, 2524 : 55) จนถึงบัดนี้รวมเวลาเกือบร้อยปี มีโรงเรียนประถมศึกษาของสมุคโรงเรียน ของสมุคประชาชน ของสมุคมหาวิทยาลัย มีจำนวนหนังสือ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย และมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยงานของสมุคในอัตราเพิ่มขึ้นก็ยังมีผู้ใช้ของสมุคไม่เป็นหรือไม่เข้าใจเป็นจำนวนมาก อัมพร ปันศรี (2521 : 7) โค้ดชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ของสมุคเกิดจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ปัญหาเรื่องเวลา : ผู้ใช้ไม่มีเวลาไปใช้ของสมุค ปัญหาเรื่องการขาดทักษะการใช้ของสมุค : ผู้ใช้ไม่ทราบวิธีค้นหาหนังสือที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ปัญหาผู้ใช้ไม่หาหนังสือด้วยตนเอง ขอบถามบรรณารักษ์ ปัญหาผู้ใช้หนังสืออ้างอิงไม่เป็น ปัญหาผู้ใช้ไม่รู้จักวิธีใช้คู่มือช่วยค้น เช่น บัตรรายการบรรณนิวารสาร เป็นต้น นอกจากนี้จรรยาบรรณในการใช้ของสมุคของผู้ใช้เองก็ก่อปัญหาเช่นกัน เช่น ผู้ใช้ไม่คืนหนังสือตามกำหนดเวลา ยืมหนังสือแล้วไม่นำมาคืน ไม่ระวังรักษาหนังสือที่ขอยืมไป ไม่รักษามรรยาทในการใช้ของสมุค ใช้ของสมุคไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ เป็นต้น

จากประเด็นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะพบว่า การที่ผู้ใช้ไม่มีเวลาเข้าใช้ของสมุคยังเป็นปัญหาเล็กเมื่อเทียบกับปัญหาที่ผู้ใช้ไม่เคยเรียนรู้การใช้ของสมุคมาก่อน ทั้งนี้เพราะ

การที่ผู้ใช้ขาดความรู้และทักษะย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของห้องสมุด เดวิส (1969 : 267 - 272) ได้สรุปที่มาของปัญหาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาชาวเอเชียจาก 20 ประเทศที่ศึกษาอยู่ ณ อีส เวสต์ เซ็นเตอร์ (East West Center) มหาวิทยาลัยฮาวาย โดยสัมภาษณ์นักศึกษาที่มาจากประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียจำนวน 60 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ร่วมงานกับนักศึกษาเหล่านี้จำนวน 11 คน เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาประมวลเข้ากับประสบการณ์ที่เคยทำงานใกล้ชิดกับนักศึกษาเหล่านี้ เดวิสพบว่าปัญหาการใช้ห้องสมุดเกิดจากองค์ประกอบภายนอกที่จะช่วยเสริมสร้างนิสัยการค้นคว้าของผู้ใช้มากกว่าเป็นปัญหาอันเกิดจากตัวผู้ใช้เอง ปัญหาเหล่านี้ได้แก่

1. ห้องสมุดในภาคพื้นเอเชียมีขนาดต่าง ๆ กัน : ห้องสมุดเหล่านี้ มักมีขนาดเล็ก มีหนังสือเก่า ห้องสมุดประชาชนที่มีอยู่ยังไม่ได้มาตรฐานเกี่ยวกับของประเทศตะวันตก เพราะขาดเครื่องมือช่วยคนที่เป็พื้นฐานสำคัญ หนังสือภาษาอังกฤษมีจำนวนน้อย ขาดงบประมาณ ในบาง ประเทศสมาชิกต้องจ่ายค่าบำรุงห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดมีเงินทุนจัดซื้อหนังสือมาให้บริการ
2. ห้องสมุดในประเทศแถบเอเชียไม่นิยมให้บริการแก่บุคคลต่างสถาบัน แต่จะให้บริการวิชาการแก่นักศึกษาของตนเท่านั้น
3. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศแถบเอเชียเน้นหนักการใช้ตำราเล่มใดเล่มหนึ่งหรือหนังสือจอบจำนวนไม่มาก ซึ่งอาจารย์เป็นผู้จัดหามาให้ทั้งสิ้น นักศึกษาจึงไม่คุ้นเคยกับการค้นคว้าของตนเอง ห้องสมุดจึงเป็นเพียงส่วนประกอบภายนอกเท่านั้น
4. อาจารย์ไม่ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด ผู้สอนในหลายประเทศเป็นอาจารย์พิเศษ รับจ้างสอนเป็นรายชั่วโมงและอาจสอนถึงสัปดาห์ละ 24 ชั่วโมง เวลาเตรียมการสอนมีน้อยจึงใช้เอกสารฉบับเก่าเป็นหลักในการสอน จึงอาจทำให้นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการศึกษา

กฤษฎา เหตุกิจ กล่าวถึงนักศึกษาชาวเอเชียจึงไม่ตระหนักถึงบทบาทของห้องสมุดและบรรณารักษ์บริการตอบคำถามที่จะให้ความช่วยเหลือในการค้น และให้บริการข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ความเคยชินกับการใช้หนังสือเฉพาะเรื่องและการเรียนโดยการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งทำให้นักศึกษาชาวเอเชียไม่ชวนชวายหาเอกสารอื่นที่ให้ค่าตอบแทนกันได้ ปัญหาสำคัญ

สำหรับนักศึกษาชาว เอเชียยัง รวมถึง การขาดความรู้ในการเลือกใช้หัว เรื่องในบัตรรายการ ไม่รู้จักระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือแบบรัฐสภาอเมริกัน ขาดทักษะในการใช้หนังสืออ้างอิง บรรณานุกรม โสตทัศนวัสดุ-อุปกรณ์ และการไม่คุ้นเคยกับระบบชั้นเปิด

อัมพร ปันศรี และคนอื่น ๆ (2517) โคซี่ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาการใช้ของสมุด อาจทำได้โดยสอนการใช้ของสมุดตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และการค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นนิจ โสไน (Line 1976 : 5-13) มีความเห็นว่าเด็กจะมี ทักษะในการใช้ของสมุดได้โดยเรียนรู้จากผู้ที่มีความชำนาญมากกว่า การสอนให้นักเรียนรู้จัก ใช้ของสมุดได้อย่างถูกวิธี ควรกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่เริ่มเรียน ทั้งนี้เพื่อช่วย ให้นักเรียนใช้หนังสือและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว โสไนกล่าวถึงโรงเรียนในประเทศอังกฤษว่ายังไม่นิยมสอนการใช้ของสมุดให้แก่เด็กนักเรียนมากนัก หรือถ้าสอนก็คงสอนอย่างไม่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้นักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในปัจจุบันใช้ของสมุดอุดมศึกษาไม่ได้ผลเท่าที่ควร โสไนจึงเรียกร้องให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านของ เด็ก ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ให้รักการศึกษาค้นคว้าโดยไม่ต้องถูก บังคับ สามารถใช้วิจารณ์คุณภาพการอ่านได้ตรงตามวัตถุประสงค์ รู้จักแสวงหาเอกสารการอ่าน หลาย ๆ ประเภท โดยไม่ยึดถือว่าจะต้องใช้ แต่หนังสือเพียงประเภทเดียว

อย่างไรก็ตามเคนเนดี (Kennedy 1970 : 1453) ไม่เห็นด้วยที่ บรรณารักษ์อุดมศึกษามักกัน หน้าที่การสอนการใช้ของสมุดให้แก่ครูโรงเรียนประถม และ มัธยม โดยให้ครูสอนแหล่งค้นคว้าแทรกในวิชาใดวิชาหนึ่ง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนที่เปิดสอน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่อาจทำเช่นนั้นได้ทั้งหมด ขณะที่ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย มีระบบที่ซับซ้อนกว่าห้องสมุดโรงเรียน ดังนั้นการสอนการใช้ของสมุดระดับอุดมศึกษาจึงมี จำเป็นมากกว่า การเสริมสร้างให้นักศึกษาใช้ของสมุดอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้การจัด หาหนังสือและการให้บริการสมบูรณ์ ประหยัดเวลาของบุคลากรและนักศึกษาในระยะยาว นอกจากนี้เคนเนดียังชี้ให้บรรณารักษ์ตระหนักถึงผลร้ายของการสอนการใช้ของสมุดอย่าง ผิวเผินแก่นักศึกษา เช่น แจกคู่มือการใช้ของสมุด แจกบรรณานุกรม หรือวรรณคดีเพียง อย่างเดียว ใช้แผ่นโป่งใส่ประกอบคำอธิบาย หรือนำหนังสืออ้างอิงเข้ามาอธิบายในชั้น

แล้วส่งผ่านไปให้นักศึกษา โดยไม่แนะนำแหล่งสนเทศอื่น ๆ ที่จะช่วยผู้เรียนในวิชานั้น ๆ ได้ ตลอดจนไม่แสดงปัญหาที่นักศึกษาต้องพบจริงในการค้นคว้า การสอนด้วยวิธีดังกล่าวไม่ช่วยให้นักศึกษา เล็ง เห็นขั้นตอนการใช้ของ สมุดที่มีประสิทธิภาพ และขาดประสบการณ์การใช้ของสมุดวิทยาลัยที่ต่าง ไปจากการใช้ของสมุดโรงเรียน

ประโยชน์ของการใช้ของสมุด ใ้กอย่าง ถูกวิธี

ในต่างประเทศการสอนการใช้ของสมุดถือว่าเป็นส่วนสำคัญของกิจการของสมุดของสมุดที่เจริญแล้วมักนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้กับกิจการของตน ทำให้เกิดการแพร่หลายของระบบสารนิเทศอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบเพรสเทล (PRESTEL) ไดอาล็อก (DIALOG) และเล็กซิส (LEXIS) ระบบสารนิเทศสมัยใหม่ดังกล่าว เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่านักศึกษาในอนาคต จำเป็นต้อง เรียนรู้การจัดการสารนิเทศให้ตนเอง ต้อง เป็นนักวิเคราะห์ข้อมูล เป็นผู้รู้จักใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จากบริการที่ห้องสมุดหลายแห่งจัดให้ เป็นผู้ใช้สารสนเทศได้อย่างมีระบบมีความรู้ในการเลือกใช้ระบบข้อมูลที่มา เชื่อถือและค้นคืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่นักศึกษาได้ฝึกฝนการใช้ของสมุดและคู่มือช่วยคนอย่างถูกตองย่อมสร้างความพอใจให้แก่ผู้ใช้ (Sayer 1981 : 216-220) ช่วยปลูกฝังความเชื่อมั่นในการใช้ทรัพยากรของสมุดเพื่อประกอบการ เรียน และยังช่วยเสริมสร้าง เจตคติที่ดีต่อบรรณารักษ์และห้องสมุดด้วย (Musavi 1977 : 3120A)

การใช้ของสมุดใ้เอง อย่างถูกวิธีทำให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์เฉพาะตนหลายประการ (ทรวณี วิชาการกุล 2506 : 368) กล่าวคือ

1. เป็นผู้รู้จักใช้สื่อส่งคมอย่างฉลาด
2. มีความสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
3. รู้จักแสวงหา และสนใจในการอ่านหนังสือเพื่อที่จะใคร่รู้จักใช้ของสมุดเป็นแหล่งกลางความรู้และความบันเทิง ไปตลอดชีวิต
4. เป็นผู้มีทักษะและรู้คุณค่าการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

5. รู้จักตีความและวิเคราะห์ รู้จักใช้คุณพินิจ และวิจารณ์งาน
6. รู้จักหาหนังสือ และอุปกรณ์ที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถ
7. รู้จักใช้หนังสืออ้างอิง และบริการแนะแนวของห้องสมุดอย่างกว้างขวาง
8. เข้าใจและปฏิบัติตามแนวประเพณี ปฏิบัติ และทัศนคติที่สังคมยอมรับ

งานวิจัยหลายเรื่อง ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่มีทักษะการใช้ห้องสมุดมักประสบความสำเร็จทางการศึกษา เช่น งานวิจัยของจอยซ์ (Joyce 1961 : 198-199) ซึ่งได้ทดสอบความรู้ความเข้าใจในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา ปีที่ 4 ของวิทยาลัยครู จำนวน 64 คน พบว่านักศึกษาที่ไต่คะแนนสูงในการทดสอบวิชาการใช้ห้องสมุด สามารถทำคะแนนเฉลี่ยตลอดหลักสูตรสูงกว่าผู้ทดสอบที่ไต่คะแนนต่ำ

คิง (King 1981 : 31-41) ได้ประเมินผลการสอนการใช้ห้องสมุดที่จัดให้นักศึกษามหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ เออร์บานา แชมเปญ (University of Illinois, Urbana-Champaign) ว่าเนื้อหาและวิธีสอนสามารถสนองวัตถุประสงค์ทางการวิจัยของนักศึกษาหรือไม่ โดยใช้การสังเกตอาการปฏิกิริยา และวัดปริมาณการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของนักศึกษาขณะทำรายงาน รวมทั้งแจกแบบสอบถามให้นักศึกษา 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่เคยเรียนการใช้ห้องสมุด 1 กลุ่ม กับกลุ่มที่เคยเรียน 2 กลุ่ม (เคยเรียนการวิจัยในวิชาการใช้ภาษา 1 กลุ่ม กับกลุ่มที่เคยเรียนวิจัยในวิชาทักษะการวิจัย 1 กลุ่ม) หัวข้อที่คิงได้ประเมินผล คือ วิธีใช้เอกสารอ้างอิง แหล่งสารนิเทศ บัตรรายการ บริการ ความเข้าใจคุณค่าการสอนการใช้ห้องสมุด เจตคติ และความเชื่อมั่นในการใช้ห้องสมุด ผลปรากฏว่าผู้ที่เคยเรียนวิชาใช้ห้องสมุดอุดมศึกษามีอัตราการใช้ทรัพยากรวารสาร สารสังเขป วัสดุยอส่วน และสื่อการศึกษาประเภทอื่น ๆ ในการค้นคว้าวิจัยสูงกว่าผู้ไม่เคยเรียน ผู้ที่เรียนการใช้ห้องสมุดจะไม่ค้นคว้าจากหนังสือเพียงอย่างเดียว นักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า การใช้ห้องสมุดอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กับการสอนทักษะการใช้ห้องสมุด และได้แสดงความจำนงขอเรียนการใช้ห้องสมุดให้มากขึ้น ในด้านความเชื่อมั่น กลุ่มที่เคยเรียนการใช้ห้องสมุดมีความเชื่อมั่นและความสะดวกใจในการใช้ห้องสมุดสูงกว่ากลุ่มไม่เคยเรียน

และมีความฉีกหว้งในการใช้ของสมุคน้อยกว่าผู้ไม่เคยเรียน แต่ทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าการใช้ของสมุคเป็นเรื่องยาก

มุสซาวิ (Musavi 1977 : 3120A) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ใช้กับผู้ไม่ใช้ของสมุคว่ามีระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการใช้ของสมุคต่างกันอย่างไร โดยศึกษาแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 1975 ของวิทยาลัยคาร์โลว์ (Carlow College) จำนวน 1,000 คน จากการวิเคราะห์ผู้ใช้และผู้ไม่ใช้ พบว่าผู้ไม่ใช้ของสมุคมีความรู้ในคานทรพยากรและบริการของของสมุค ตลอดจนทักษะในการใช้ของสมุคต่ำกว่าผู้เข้าใช้ แต่ในคานชอง เจตคติ นักศึกษาส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อบรรณารักษ์ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สามารถใช้ของสมุคได้อย่างดีจะมีเจตคติที่ดีต่อบรรณารักษ์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

องค์ประกอบในการ เสริมสร้างความรู้และทักษะในการใช้ของสมุค

เพื่อให้ผู้ใช้ของสมุคได้รับประโยชน์จากของสมุคอย่างแท้จริงควรมีการศึกษาพัฒนาความรู้และทักษะของผู้ใช้ ดังที่ นีล (Neal 1966 : 112-115) ได้ศึกษาพัฒนาความรู้การใช้ของสมุคของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยวิชาชีพรู วุลเวอ แฮมตัน (Wolverhampton Technical Teacher's College) เพื่อรวบรวมข้อมูลว่า

- ก. นักศึกษาเคยเรียนรู้อะไร เกี่ยวกับการใช้ของสมุคมาแล้ว
- ข. นักศึกษาควร เรียนรู้อะไร เพิ่มขึ้นอีก เท่าใด
- ค. วิธีการใดจะช่วยเพิ่มความรู้และทักษะการใช้ของสมุคให้แก่ นักศึกษา

เหล่านั้น

เพื่อศึกษาพัฒนาความรู้เดิมในการใช้ของสมุค นีล ได้ใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ สอบถามเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่เอกสารทั่วไป (10 คะแนน) หนังสืออ้างอิงทั่วไป (5 คะแนน) และหนังสืออ้างอิง เฉพาะสาขาวิชา (15 คะแนน) รวมคะแนนเต็ม 30 ใช้เวลาตอบ 8 นาที ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาครูเหล่านี้ยังขาดพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ของสมุคอย่างมาก วิทยาลัยครูแห่งนี้จึงต้องเร่งกระตุ้นจัดการฝึกอบรมและหาโอกาสให้นักศึกษาของตนได้ใช้ของสมุคอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปี ค.ศ. 1972 เคิร์ก และฮอปกินส์ (Kirk and Hopkins : 13-26) ได้ศึกษาพัฒนาการไขหองสมุกโดยสอบถามจากนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ซึ่งสมัครเป็นสมาชิกของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเลสเตอร์ (Leicester) ระหว่างเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1971 จำนวน 965 คน แบบสอบถามที่ได้รับคืนมา 923 ฉบับ ได้นำมาวิเคราะห์ตามเพศและคณะ (วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และอักษรศาสตร์) ปรากฏผลดังนี้

1. ในคานประสพการณการไขหองสมุกกอนระคัมอุดมศึกษา พบว่านักศึกษาจำนวน (ร้อยละ 97) เคยไขหองสมุกมาแลวกอนเขามหาวิทยาลัย นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นผู้ ไม่นิยมไขหองสมุกมากที่สุด รองลงมาคือนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 4) คณะอักษรศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 2) ในจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 425 คน มี 5 คนที่ไม่เคยไขหองสมุกมาจนเลย
2. ประเภทของสมุกที่เคไช พบว่าหองสมุกที่นักศึกษามีประสพการณการไขมากที่สุดกอนเขามหาวิทยาลัย คือ หองสมุกประชาชน (ร้อยละ 96) หองสมุกโรงเรียน (ร้อยละ 92) หองสมุกมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 20) และหองสมุกประเภทอื่น ๆ (ร้อยละ 2) มีนักศึกษาจำนวนน้อยที่เคไชหองสมุกประชาชนเพียงอยางเดียว (ร้อยละ 4) หรือไขหองสมุกโรงเรียนอยางเดียว (ร้อยละ 3) หรือไขหองสมุกวิทยาลัย (ร้อยละ 1) และหองสมุกประเภทอื่น ๆ เพียงอยางเดียว (ร้อยละ .33) นอกจากนี้ยังพบว่าการเคไชหองสมุกประเภทใดประเภทหนึ่งอยางสม่าเสมอยังส่งเสริมให้มีการไขหองสมุกประเภทอื่น ๆ ด้วย
3. เหตุผลที่เคไชหองสมุก นักศึกษาที่เคไชหองสมุกกอนระคัมอุดมศึกษาเคไชหองสมุกเพื่อขอยืมหนังสือ (ร้อยละ 95) และจากการวิเคราะห์แยกตามคณะพบว่า นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ขอยืมหนังสือมากที่สุด (ร้อยละ 97) รองลงมาคือคณะอักษรศาสตร์ (ร้อยละ 96) วิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 94) และวิศวกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 91) นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่เคไชหองสมุกเพื่อใบบริการทอชมคำถาม คือ นักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ (ร้อยละ 89) และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 88)

4. การใช้บัตรรายการ ผู้วิจัยพบว่าในจำนวนนักศึกษาที่เคยใช้ห้องสมุด 897 คน มีผู้เคยใช้บัตรรายการ ร้อยละ 67 นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ใช้บัตรรายการมากที่สุด (ร้อยละ 71) รองลงมาคือนักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ (ร้อยละ 68) คณะวิทยาศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 63)

ในค่านิยมสัมฤทธิ์ของการใช้บัตรรายการ พบว่านักศึกษาที่เคยใช้บัตรรายการ จำนวน 601 คน มีเพียง ร้อยละ 9 ที่สามารถใช้บัตรรายการค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ ร้อยละ 58 สามารถค้นพบข้อมูลที่ต้องการได้เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 38 พบข้อมูลที่ ต้องการได้เป็นบางครั้ง ร้อยละ 1 ไม่เคยพบสิ่งที่ต้องการคน อุปรรรคเหล่านี้ล้วนเกิดจากการใช้บัตรรายการ ไม่เป็นหรือห้องสมุดไม่มีเอกสารดังกล่าว

ในบรรดาผู้ที่ไม่เคยใช้บัตรรายการจำนวน 292 คน พบว่า ร้อยละ 17 ไม่เคยทราบว่ามีบัตรรายการคืออะไร ร้อยละ 11 ไม่ทราบวิธีใช้ ร้อยละ 8 ไม่ทราบว่าบัตรรายการจะช่วยอะไรได้บ้าง นักศึกษาจำนวน 106 คน ไม่เข้าใจจริง ๆ ถึงประโยชน์ และความจำเป็นของบัตรรายการ ร้อยละ 11 ไม่ทราบว่าบัตรรายการตั้งอยู่ที่ใด ร้อยละ 40 อ้างว่าการค้นหาหนังสือตามชั้นช่วยให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอแล้ว ร้อยละ 17 เห็นว่าห้องสมุดมีขนาดเล็กจึงทราบได้ว่าเอกสารอยู่ที่ใด ร้อยละ 4 ได้ข้อมูลที่ต้องการจากเพื่อนและครูรู้จัก อย่างไรก็ตามมีนักศึกษาถึง 180 คน ตอบว่าไม่นิยมใช้บัตรรายการ เพราะสามารถค้นหาที่ชั้นได้โดยไม่ต้องเสียเวลาค้นบัตร จึงเป็นที่คาดว่านักศึกษานี้เหล่านี้ อาจนำประสบการณ์การใช้ห้องสมุดเล็กมาใช้กับห้องสมุดมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่เมื่อเข้า เรียนในระดับอุดมศึกษา

5. การขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด พบว่านักศึกษาจำนวน ร้อยละ 79 ที่เคยใช้ห้องสมุดตอบว่าเคยขอคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และใน จำนวน 109 คน ที่ไม่เคยขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเลย พบว่าเป็นเพราะ ไม่ต้องการความช่วยเหลือ นักศึกษาผู้ตอบบางคนเห็นว่าเจ้าหน้าที่ไม่สามารถช่วยเหลือได้ เคิร์กและฮอบกินส์จึง เชื่อว่านักศึกษายัง ไม่ได้ใช้ห้องสมุดและบริการที่จัดเตรียมให้ อย่างเต็มที่ นักศึกษาหญิงส่วนใหญ่ไม่ขอคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือ ซึ่งอาจเป็นผลจากความอายของนักศึกษา หรือความไม่พร้อมของบรรณารักษ์ที่จะอธิบายสิ่งที่ผู้ถามต้องการได้

6. ประสบการณ์การใช้ห้องสมุดหลังจบจากโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบผู้
ที่จบจากโรงเรียนแล้ว เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทันที (669 คน) กับผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อ
(252 คน) พบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความรู้ในการใช้ห้องสมุดไม่แตกต่างกัน

7. การใช้ห้องสมุดโรงเรียน พบว่าในบรรดาผู้เคยใช้ห้องสมุดโรงเรียน
อย่างเคยมีเพียง ร้อยละ 22 ใช้บัตรรายการ ในขณะที่ผู้ใช้ห้องสมุดประเภทอื่นจะใช้
บัตรรายการถึง ร้อยละ 67 ร้อยละ 33 จะขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ผู้วิจัย
มีความเห็นว่าการที่ใช้ห้องสมุดโรงเรียนนี้ใช้บัตรรายการน้อยมาก เช่นนั้นน่าจะเป็นผล
จากขนาดและการขาดผู้เชี่ยวชาญของห้องสมุดโรงเรียน จึง เป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์
ห้องสมุดอุดมศึกษาที่จะต้องแสดงให้เห็นว่าการ เก็บหา เอกสารตามชั้นหนังสือคงที่เคยปฏิบัติ
มาในห้องสมุดโรงเรียนขนาดเล็ก (โดยไม่ต้องพึ่งพาบัตรรายการหรือขอคำแนะนำจาก
เจ้าหน้าที่) ย่อมนำมาใช้กับห้องสมุดมหาวิทยาลัยซึ่ง เป็นห้องสมุดใหญ่ไม่ได้

เคิร์กและฮอปกินส์ได้สรุปผลการวิจัยว่า แม้นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์
การใช้ห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดประชาชนมาแล้วก็ตามก็ยัง ไม่พร้อมที่จะใช้ห้องสมุด
มหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ที่มีหนังสือจำนวนมาก และมีระบบงานที่ซับซ้อนกว่าในคาบประส-
บการณ์พบว่า 1 ใน 3 ของนักศึกษาไม่เคยใช้บัตรรายการ ส่วนผู้ที่เคยใช้บัตรรายการมา
แล้ว 1 ใน 3 ของกลุ่ม ยังประสบปัญหาการใช้เช่นกัน นอกจากนี้ยังพบนักศึกษาเกือบ
ทุก 1 ใน 4 คนไม่เคยขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์เลย จึงนำวิถึคว่านักศึกษาใหม่
อาจใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเหมือนกับที่ใช้ห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดประชาชน
ถ้าบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไม่สอนให้นักศึกษาใช้วัสดุที่มหาวิทยาลัยจัดไว้ให้
ประโยชน์อย่างแท้จริง ดังนั้น บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงไม่ควรนั่งนอนใจ
ให้นักศึกษาใช้วิธีการค้นแบบเดิม แต่ควรเน้นการฝึกฝนให้นักศึกษามหาวิทยาลัยใช้หนังสือ
และห้องสมุดเพื่อสนองการศึกษาของตน และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในห้องสมุดให้คุ้ม
ค่าที่สุด

นอกจากงานของ เคิร์ก และฮอปกินส์แล้ว โดเยิน (Doyen 1981 : 60-63)
แห่งศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยไมอามี รัฐโอไฮโอ (Miami (of Ohio) University's

educational Media) (EDM) โค้ชศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้วิชาการใช้ของสมุก
ของนักศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ไมอามี เพื่อนำผลการวิจัยมา เป็นแนวทางให้
บรรณารักษ์ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย โรงเรียนมัธยม ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอน
โค้ช เป็นแนวทางพิจารณาจัดสอนให้นักศึกษาที่ขาดทักษะการใช้ของสมุก วัตถุประสงค์
หลักของการวิจัย คือ เพื่อทราบว่า นักศึกษา เคยเรียนการใช้ของสมุกในรูปแบบใดมาแล้ว
ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ไมอามี โค้ชเป็นจึง โค้ชแจกแบบสอบถามให้นักศึกษาที่เรียน
วิชา EDM 251 ปีการศึกษา 1979 แบบสอบถามมีทั้งหมด 27 ข้อ ตอนท้ายเป็นการ
แสดงความคิดเห็นของนักศึกษาคือวิชา

ผลจากการสอบถามพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียน
ต่าง ๆ ในรัฐโอไฮโอแล้ว จะเข้าศึกษาต่อระดับวิทยาลัยทันที โดยที่ยังขาดประสบการณ์
พื้นฐานและการเรียนรู้วิชาการใช้ของสมุกหรือศูนย์สื่อการสอนมาก่อน ดังนั้นวิชา
ที่มหาวิทยาลัย เปิดสอนเป็นวิชาเลือก เพื่อสนองวัตถุประสงค์การเรียนรู้อุดมศึกษา
จึงมีนโยบายเน้นหนักการเรียนรู้อย่างตนเองของปัจเจกบุคคล จัดสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง
ติดต่อกัน ชั่วโมงแรกบรรยายเนื้อหาที่ค้นคว้าวิจัยในของสมุก การใช้ประโยชน์จาก
วัสดุประเภทต่าง ๆ ในของสมุก และการใช้บัตรรายการ ชั่วโมงที่ 2 เป็นการทำแบบ
ปฏิบัติ เพื่อประยุกต์เนื้อหาภาคทฤษฎีที่เรียนไปแล้วในชั่วโมงแรก โค้ชเห็นได้ว่าวิชา
EDM 251 ได้รับความสำเร็จอย่างท่วมท้น ดังจะเห็นจากจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน
วิชานี้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 22 คน ในปี ค.ศ. 1977 เป็น 350 คน ในปี ค.ศ. 1980
และจากการประเมินผลการเรียนการสอนวิชานี้ ในปี 1979 ทำให้ผู้สอนทราบว่า นักศึกษา
ส่วนใหญ่พอใจโครงสร้างการสอนวิชานี้ ทั้งในด้านการจัดระบบการสอน วัตถุประสงค์
และความชัดเจนของเนื้อหา และได้แสดงความเห็นว่าวิชา EDM 251 ให้ประโยชน์ต่อ
การค้นคว้าวิจัยของตน เป็นวิชาที่ดีที่สุดวิชาหนึ่งที่เคยเลือกเรียนในมหาวิทยาลัย ไมอามี
บางคนเสียค่าที่ไม่ได้เลือกเรียนวิชานี้ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียน และในการประเมินผลระดับ
อาจารย์ พบว่าวิชานี้ เกือบหมดการศึกษาของนักศึกษาอย่างกว้างขวาง โค้ชเห็นจึงเชื่อมั่น
ว่ารูปแบบการสอนวิชา EDM 251 ของมหาวิทยาลัย ไมอามีสามารถสนองวัตถุประสงค์

การเรียน และความต้องการของนักศึกษาปริญญาตรีอย่างแท้จริง สมควรที่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาเดียวกันควรยึดเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังอาจช่วยสนับสนุนให้ห้องสมุดโรงเรียนประถม มัธยม และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอน จักสอนวิชาใช้สื่อ และคู่มืออ้างอิงใหม่มากขึ้นเพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมที่จะศึกษาวิชาการระดับอุดมศึกษาต่อไป

สืบเนื่องจากการที่นักศึกษามีประสบการณ์การเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดในรูปแบบที่ต่างกัน และมีโอกาสในการเรียนไม่เท่ากัน บรรณารักษ์และผู้สอนการใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่จึงคาดหวังว่าผู้ที่เคยเรียนการใช้ห้องสมุดมาแล้ว ทั้งในรูปของการเรียนในชั้นหรือการนำชม น่าจะไต่คะแนนทดสอบสูงกว่าผู้ไม่เคยเรียนการใช้ห้องสมุด และคาดว่าผู้ที่เคยเรียนการใช้ห้องสมุดอย่างเป็นทางการในชั้นเรียน น่าจะทำคะแนนได้สูงกว่าผู้ที่เรียนโดยการนำชมเพียงอย่างเดียว ดังนั้น แพตเตอร์สัน (Paterson 1979 : 376 - 377) จึงได้ทำการทดสอบการใช้ห้องสมุดกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี (113 คน) และพลศึกษา (58 คน) ของมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก วิทยาลัยคอร์ตแลนด์ (State University of New York, College at Cortland) โดยให้ทำแบบทดสอบพร้อมทั้งระบุว่าเคยเรียนการใช้ห้องสมุดมาก่อนหรือไม่ และเคยเรียนในลักษณะใด ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเคยเรียนการใช้ห้องสมุดมาแล้ว ได้คะแนนต่ำกว่าผู้ที่ไม่เคยเรียน ส่วนนักศึกษาระดับพลศึกษาซึ่งเคยเรียนการใช้ห้องสมุดมาแล้ว ทำคะแนนได้สูงกว่าผู้ไม่เคยเรียนเพียงเล็กน้อย แต่โดยเฉลี่ยแล้วพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีทำคะแนนเฉลี่ยได้สูงมาก ผลการวิจัยไม่แสดงความแตกต่างกันเป็นพิเศระหว่างผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในชั้นกับการเรียนโดยวิธีนำชมหรืออื่น ๆ ทั้งนี้เพราะปรากฏว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนโดยการนำชม ทำคะแนนได้ดีกว่าการเรียนในชั้น ในขณะที่นักศึกษาระดับพลศึกษาที่เรียนการใช้ห้องสมุดในชั้นเรียน ทำคะแนนทดสอบได้ดีกว่าผู้เรียน โดยการนำชม

จากการทดสอบแพตเตอร์สันคาดว่าปัญหาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาน่าจะมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ในด้านต่าง ๆ คือ

1. หัวเรื่องของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน (L.C. Subject Headings)

2. ความแตกต่างระหว่าง "หัวเรื่อง" (subject headings) และชื่อเรื่อง (title) ในบัตรรายการ
3. ทวิอักษรและหมายเลขในสัญลักษณ์เรียกหนังสือ ซึ่งจำเป็นสำหรับการจัดหนังสือชั้น
4. ความแตกต่างระหว่างกรณีกับสาระสังเขป
5. ทวิอักษรย่อที่ปรากฏในกรณีและสาระสังเขป (เช่น ไม่ทราบว่า j คือทวิย่อของคำว่า journal)
6. กรณีของสาระสังเขปทางชีววิทยา (Biological Abstracts Subject Index)

งานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ปริทัศน์และนำเสนอมาแล้วข้างต้นยอมแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ซึ่งเจริญแล้วในด้านเทคโนโลยีและการแพร่ขยายข้อสนเทศอันประสบปัญหาเดียวกัน คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาขาดทักษะการใช้ห้องสมุด การขาดทักษะดังกล่าว เป็นผลจากองค์ประกอบภายนอกที่ไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างนิสัยรักการค้นคว้าของผู้ใช้ ผู้ใช้ไม่ได้รับการอบรมฝึกฝนให้ใช้ห้องสมุดอย่างมีระบบจึงขาดความอดสาหะในการค้นหาคำตอบ อย่างไรก็ตามนิสัยการใช้ห้องสมุดจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักศึกษาจำเป็นต้องพึ่งพาห้องสมุดให้ช่วยแก้ปัญหาการเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์และคณาจารย์ที่จะต้องปลูกฝังทักษะการใช้ห้องสมุดควบคู่ไปกับการเรียนในชั้น ฮอร์ตัน (Horton 1980 : 3600-A) ได้กำหนดขอบเขตของคำว่า "ทักษะการใช้ห้องสมุด" ไว้ว่าหมายถึงความสามารถในการใช้บัตรรายการ ความคุ้นเคยกับชื่อและทวิย่อที่ใช้ในห้องสมุด การใช้เอกสารอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอ และความสามารถในการใช้กรณีวารสาร การสอนการใช้ห้องสมุดเป็นวิธีที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะและช่วยให้มีอัตราการใช้ห้องสมุดเพิ่มขึ้น

การสอนการอ่านของสมุด ก่อนระดับอุดมศึกษา

การสอนการอ่านของสมุดในประเทศไทยก่อนระดับอุดมศึกษา พบว่าหลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดให้สอนการอ่านของสมุดแทรกในวิชาภาษาไทย เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการอ่าน การใช้นั่งถือ มุมหนังสือหรือห้องสมุด สำหรับการสอนการอ่านของสมุดระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จะสอนแทรกในวิชาภาษาไทย โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้หัวข้อต่าง ๆ เช่น ข้อปฏิบัติในการอ่านของสมุดและแหล่งหาความรู้ ตลอดจนหัวข้อการอ่านในยามว่าง (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : ม.ป.น.)

สำหรับการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้จัดให้มีวิชาเลือกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชื่อ "ท 221" ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ใน 1 ภาคการศึกษา มีค่า 1 หน่วยกิต มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมทักษะการอ่านและการค้นคว้า (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : ม.ป.น.) ส่วนการสอนการอ่านของสมุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 แทนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503 (กระทรวงศึกษาธิการ 2518 : 15) หลักสูตรใหม่ดังกล่าวมีผลให้ห้องสมุดโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนการสอนมากขึ้น และเพื่อสนับสนุนบทบาทดังกล่าวจึงมีการเปิดสอนวิชาการอ่านของสมุดเป็นวิชาเลือกในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้ชื่อวิชาว่า "ทส 011" มีค่า 2 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ใน 1 ภาคการศึกษา วิชานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ 4 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2518 : ม.ป.น.) คือ

1. เพื่อให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของห้องสมุด
2. เพื่อเสริมทักษะในการอ่านของสมุด
3. เพื่อให้รักการอ่านและค้นคว้าด้วยตนเอง
4. เพื่อเป็นพื้นฐานในการอ่านของสมุดต่อไป

หัวข้อที่สอนในวิชา "ทส 011" ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับห้องสมุด ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เลขหมู่หนังสือ และการจัดหนังสือบนชั้น บัตรรายการ ประเภทของหนังสือ หนังสืออ้างอิง วิชิตานหนังสือ และการเขียนรายงานการค้นคว้า (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

จากการประเมินผลโรงเรียนที่สอนวิชาการใช้ห้องสมุด "ทส 011" ในปี พ.ศ. 2518 และ 2519 จำนวน 153 แห่ง พบว่าเนื้อหาบางบทในหลักสูตรมีมากเกินไป คาบเวลาที่กำหนดไว้นั้นหัวข้อน้อยเกินไป ทำให้สอนไม่ทัน ครูผู้สอนบางโรงเรียนไม่มี วุฒิต่างบรรณารักษศาสตร์โดยตรง และต้องสอนวิชาอื่นด้วย นอกจากนี้ยังขาดแคลนแบบ-เรียน สมุดแบบฝึกหัด หนังสือประกอบการเรียนการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ อีกด้วย (กรมสามัญศึกษา 2519 : 2 - 4)

ปัญหาที่กล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ มุจลินท์ (2520) ซึ่งประเมินผล การเรียนการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ ที่เปิดสอนวิชาการใช้ห้องสมุดทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค จำนวน 40 แห่ง ครูบรรณารักษ์ 40 คน และนักเรียน 1,000 คน พบว่าทั้งนักเรียนและครูประสบปัญหาการขาดแคลนหนังสือและอุปกรณ์สำหรับค้นคว้าในวิชานี้ เนื้อหาวิชาไม่น่าสนใจ มีรายละเอียดมากเกินไป ทั้งไม่ตรงกับความต้องการและปัญหาของ ผู้เรียน เวลาที่กำหนดในตารางไม่เหมาะสมจึงควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้น่าสนใจยิ่งขึ้น สำหรับครูบรรณารักษ์ปัญหาที่พบ คือเวลาที่สอนมีน้อยเพราะต้องสอนวิชาอื่น และทำหน้าที่ บรรณารักษ์ด้วย จึงต้องการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดเพียงอย่างเดียว

ใน พ.ศ. 2524 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยได้กำหนดให้มีการสอนวิชาการใช้ห้องสมุด "ท 081" แทนวิชา "ทส 011" โดยใช้ชื่อว่า "การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น" เป็นวิชาที่แทรกอยู่ในหมวดวิชา ภาษาไทย วิชาการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น จัดสอนเป็นเวลา 2 คาบต่อสัปดาห์ ในหนึ่ง ภาคการศึกษา มีค่า 1 หน่วยกิต (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 37) จะเห็นได้ว่าวิชา "ท 081" นี้จะมีจำนวนหน่วยกิตน้อยกว่าวิชา "ทส 011" และมีวัตถุประสงค์ต่างกันคือ

วิชา "ท 081" มีจุดประสงค์เน้นหนักให้ผู้เรียนรู้จักการค้นคว้ารวบรวม และบันทึกข้อมูลที่ได้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ อย่างมีระเบียบ และมีประสิทธิภาพ เนื้อหาที่สอนเกี่ยวกับความรู้เรื่องการใช้ของสมุก ผักการใช้ของสมุก การเก็บและบันทึกข้อมูลจากการอ่านหนังสือ เอกสาร แผนภูมิ แผนที่และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์และการสังเกต

จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการศึกษาจากลาวได้ว่า ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญต่อการสอนการใช้ของสมุกแก่เยาวชนไทยมากขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตามการที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายกำหนดให้นักเรียนสามารถเลือกเรียนหรือไม่เรียนวิชาการใช้ของสมุก "ทส 011" นั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ย่อมมีพื้นความรู้ในการใช้ของสมุกโรงเรียนแตกต่างกัน และการที่กระทรวงศึกษาธิการให้อิสระแก่ผู้บริหารโรงเรียนในการเลือกเปิดสอนวิชาดังกล่าวย่อมเป็นผลให้รูปแบบการสอนการใช้ของสมุกในแต่ละโรงเรียนต่างกันไปตามทัศนคติของผู้บริหาร งบประมาณ จำนวนและคุณภาพของบุคลากร ทั้งนี้ ความรู้และทักษะในการใช้ของสมุกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจึงปรากฏในระดับต่างกัน ผู้ที่เรียนรู้การใช้ของสมุกอย่าง เป็นทางการและมีทักษะที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี จึงน่าจะใช้ของสมุกในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่เรียนมาน้อยหรือไม่เคยเรียนเลย มหาวิทยาลัยจึงมักช่วยเหลือผู้เรียนของตน โดยสอนการใช้ของสมุกเบื้องต้นเข้าให้แก่คณิสต์ นักศึกษาของตนด้วยวิธีการต่าง ๆ กันไป ปัจจุบันการสอนการใช้ของสมุกปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น

1. สอนตัวต่อตัวตามแต่โอกาสหรือความจำเป็น

วิธีนี้เป็นความรับผิดชอบประจำวันของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการทบทวนค่าตาม และช่วยการค้นคว้า ซึ่งต้องจัดทำตลอดเวลา เมื่อมีโอกาสหรือเห็นว่าจำเป็น เช่น สอนผู้ใช้ในการใช้บัตรรายการ วรรณวารสาร บรรณานุกรม และรายชื่อหนังสือ วิธีค้นหาเอกสารที่ต้องการ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงสิ่งพิมพ์ในห้องสมุด แนะนำห้องสมุดหรือศูนย์เอกสารอื่น ๆ ที่นักศึกษาจะขอความช่วยเหลือได้ ขอบเขตเนื้อหาของการสอนขึ้นอยู่กับความต้องการและ

ระดับการศึกษาของผู้ใช้ อย่างไรก็ตามในขณะที่จำนวนนักศึกษาในแต่ละสถาบันเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ วิธีนี้จึงดูเป็นอุดมคติมากกว่าจะเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ เคนเนดี (Kennedy 1970 : 1450 - 1455) จึงเสนอว่าควรสอนการไรของสมุท อย่างมีระบบให้แก่ นักศึกษาทั้งชั้น มากกว่าการสอนหรือการอธิบายเป็นรายบุคคล

2. การสอนโดยการประชุมเทศ

เป็นการแนะนำให้ผู้ไรรู้จักสภาพทั่วไปของห้องสมุท จัดเป็นการปูพื้นฐาน การไรของสมุทแห่งใดแห่งหนึ่งก่อนสอนการไรของสมุทจริง ๆ ปาล์มเมอร์ (Palmer 1973 : 12) เน้นประโยชน์ของการประชุมเทศว่านักศึกษาใหม่จะสามารถนำความรู้จากการประชุมเทศไปช่วยในการศึกษาคนควา และการค้นหาทรัพยากรของสมุท และการประชุมเทศยังสามารถจัดให้แก่คนกลุ่มใหญ่หรือเล็กเฉพาะสาขาวิชาได้

ปาล์มเมอร์ให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่าการประชุมเทศไม่สามารถให้รายละเอียดได้มาก เพราะจะเป็นเพียงการแนะนำ (direction) ซึ่งต่างกับการสอนการไรของสมุทซึ่งเป็น ขบวนการเรียนรู้ (learning process)

อย่างไรก็ตามการประชุมเทศที่ถูกต้องไม่ควรทำและยุติในเวลาสั้น แต่ควรพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ไรมีประสบการณ์การไรของสมุท และเจตคติที่ดีต่อของสมุท เพนเดอร์ (Pender 1982 : 100 - 105) ได้ชี้แนะว่าการประชุมเทศควรเป็นการ ปลุกฝังแนวความคิดพื้นฐาน 3 ประการให้แก่ผู้ไร คือ

- 1) ห้องสมุทคือศูนย์กลาง ข้อเสนอที่ทั้งชั้นเพื่อสนองความต้องการและความสนใจใฝ่รู้ของนักศึกษาที่ทั้งชั้นเรื่อย ๆ
- 2) บรรณารักษ์คือ ครูผู้ทรงคุณวุฒิช่วยขจัดปัญหาได้อย่างแท้จริง
- 3) งานบริการทุกประเภท เช่น บริการยืม-คืน การจัดหา การค้นควา ข้อมูล ล้วนจัดเพื่อประโยชน์ของผู้ไรทั้งสิ้น

การประชุมเทศนิยมปฏิบัติกันมากในมหาวิทยาลัย และจัดทำใ้หลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย (lecture) การบรรยายมักจัดช่วงประชุมเทศนักศึกษาใหม่ของมหาวิทยาลัย

ในห้องประชุมใหญ่ ใช้เวลา 1 - 2 ชั่วโมง มีบรรณารักษ์อาวุโส หรือหัวหน้าบรรณารักษ์ เป็นผู้บรรยาย

จากการสำรวจความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่จัดปฐมนิเทศ จำนวน 112 แห่ง ทั้งสหรัฐอเมริกา เฮร์มอน (Hemon 1975 : 18) ได้สรุปปัญหาว่าบรรณารักษ์ไม่สามารถปฐมนิเทศ โดยวิธีบรรยายให้แก่นักศึกษาจำนวนมากได้ เพราะผู้ฟังมีมากซักถามปัญหาได้ไม่ทั่วถึง เวลาที่ใช้มีน้อย และปัญหาที่สำคัญคือบรรณารักษ์ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ฟังตั้งใจฟังอย่างแท้จริงได้ นอกจากนี้เฮร์มอนยังพบว่าความพอใจของบรรณารักษ์ที่สอนการใช้ห้องสมุดโดยการบรรยายกำลังลดลง บรรณารักษ์ต้องการเปลี่ยนมาเป็นการ เปิดสอนวิชาอิสระมากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ในการใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น

นอกจากการบรรยายห้องสมุดสามารถปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดโดยการนำชม (tour) ซึ่งทำได้โดยแจกคู่มือห้องสมุดหรือแผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งทรัพยากรและบริการต่าง ๆ บางสถาบันจัดการบรรยายควบคู่กับการนำชมห้องสมุด ขณะที่ห้องสมุดบางแห่งใช้สื่อทัศนวัสดุประกอบการนำชม ฮาร์เดสตี (Hardesty 1976 : ED 116711) ได้ชี้ประโยชน์ของภาพนิ่งว่าเป็นสื่อที่นิยมกันแพร่หลายที่สุด โดยใช้ในการบรรยายหรือนำชม เพราะสามารถสอทดแทนภาพใหม่ได้

3. การสอนแทรกในวิชาหลัก การสาธิต และการสอนโดยแบ่งตามชั้นปี
เคนเนดี (Kennedy 1970 : 1450 - 1455) ได้ให้รายละเอียดว่า การสอนแทรกจะแทรกในวิชาหลักทุกวิชา ทำให้นักศึกษาต้องเข้าใจห้องสมุดเป็นประจำในวิชานั้น ๆ ส่วนการสอนโดยการสาธิตจะจัด เป็นชั่วโมงพิเศษโดยให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดสาธิตวิธีค้นขอสนเทศและการใช้วัสดุต่าง ๆ นักศึกษาทุกคนจะได้รับบรรณานุกรมที่มีบรรณนิทัศน์ บอกรายชื่อของเอกสาร และอธิบายการใช้เครื่องมือช่วยค้นที่สำคัญ ขณะชมการสาธิตนักศึกษาจะทำแบบฝึกหัดไปด้วย ส่วนการสอนโดยแบ่งตามชั้นปีจะสอนโดยจัดเนื้อหาที่ยากง่ายให้

เหมาะสมกับระดับผู้เรียน เช่น เมื่อเรียนสูงขึ้นนักศึกษาจะได้เรียนรู้บรรณานุกรมและ
กรรมวิธีเฉพาะวิชามากขึ้นตามลำดับ

4. การสอนการใช้ห้องสมุดเป็นวิชาหนึ่ง

เป็นโปรแกรมสอนการใช้ห้องสมุดระยะยาวให้แก่นักศึกษา โดยสอนเป็น
วิชาหนึ่งซึ่งอาจเป็นวิชาเลือกหรือวิชาบังคับในระดัพบริญญาตรี การสอนอาจเริ่มด้วยการ
ปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ แนะนำสถานที่ในอาคารห้องสมุดในเวลาอันสั้น เพื่อให้รู้จักข้อสนเทศ
ประเภทต่าง ๆ ประโยชน์ของสารระสัง เซปแหล่งสนเทศประกอบการวิจัย และการปรับตัว
ให้ทันต่อเหตุการณ์รอบตัว จากนั้นให้นักศึกษาเลือกหัวข้อการทำรายงาน ค้นหารรณกรรม
ที่เกี่ยวข้องและขอยืมไปอ่านเพื่อจัดทำรายงานที่เป็นแบบแผน พร้อมบรรณานุกรมและการ
ลงเชิงอรรถที่ถูกต้อง

การเลือกหัวข้อรายงานนักศึกษาคงจะขอคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญประจำ
วิชา และอ่านรายงานการวิจัยในวารสาร ซึ่งอาจารย์จะบรรยายวิธีค้นรณกรรมและ
แนะนำให้นักศึกษาโครงร่างงานวิจัยขึ้นก่อน ๆ ที่มีผู้ทำมาแล้ว ตลอดจนค้นหาข้อมูลจาก
ห้องสมุดอื่น ๆ หรือศูนย์สารระนิตอื่น ๆ นอกเหนือจากห้องสมุดของสถาบันด้วย เมื่อได้
รับรายงานแล้วอาจารย์ประจำวิชาและบรรณารักษ์จะประสานงานการตรวจให้คะแนน
โดยแบ่งเป็นคะแนนเนื้อหาวิชา (อาจารย์เป็นผู้กำหนด) และลักษณะบรรณานุกรม เชิงอรรถ
(บรรณารักษ์เป็นผู้กำหนด) (McElroy 1982 : 3 - 10)

โปรแกรมการสอนการใช้ห้องสมุดเป็นวิชาหนึ่งนั้น ทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์
มากกว่าการสอนระยะสั้น ซึ่งเน้นหนักการแนะนำสถาบันหรือระบบห้องสมุดนั้น ๆ อย่าง
คร่าว ๆ

วัตถุประสงค์และเนื้อหาของการสอนการใช้ห้องสมุด

การสอนการใช้ห้องสมุดด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จะมีวัตถุประสงค์
ในการสอน แตกต่างกันไป วัตถุประสงค์ที่กำหนดนี้จะเป็นเครื่องช่วยกำหนดเนื้อหา
ที่จะทำการสอนด้วยเช่นกัน

ทริก (Trigg 1981 : 302 - 305) เสนอความเห็นว่าการสอนการใช้
ห้องสมุดควรมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

1. สอนเพื่อให้ความชำนาญและรู้จักแหล่งค้นคว้า (locational skills)
เป็นการจัดสอนเนื้อหาเบื้องต้น โดยแจกคู่มือการใช้ห้องสมุด นำชมห้องสมุด อธิบายขั้นตอน
การใช้บริการ วิธียืมหนังสือ การใช้บัตรสมาชิก การขอยืมหนังสือ เป็นต้น การสอนให้
ผู้ที่มีความชำนาญรู้จักแหล่งค้นคว้าเป็นการช่วยให้ผู้ใช้มีทักษะในขั้นตอนต่อไปนี้คือ
 - ก. การค้นบัตรหัวเรื่องที่โยงไปหาหัวเรื่องอื่น การหาเลขหมู่ในบัตร-
รายการ ครอบงำประเภทต่าง ๆ
 - ข. การค้นบัตรผู้แต่ง ชื่อผู้แต่ง หมายเลขผู้แต่ง
 - ค. การจำแนกประเภทของบัตรรายการ (ถือเป็นหัวใจของห้องสมุด
เพื่อพิสูจน์ว่าห้องสมุดมีวัสดุทุกประเภท)
 - ง. การเก็บวัสดุชั้นชั้นใดถูกต้องตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง (นวนิยาย)
และตามหมายเลข (ไม่ใช่นวนิยาย) การใช้ประโยชน์จากระบบการจัดหมู่หนังสือ
 - จ. รู้จักรหัสสภาพหนังสือ
 - ฉ. จำแนกความแตกต่างของบัตรที่มีผู้แต่งคนเดียวกัน แต่ต่างชื่อเรื่องกัน
2. สอนให้รู้จักประเมินเลือกใช้อเอกสารที่เหมาะสม (evaluative skills)
เมื่อรู้จักค้นเอกสารแล้วผู้ใช้ควรรู้จักประเมินคุณค่าเอกสาร ทักษะที่ควรสอนได้แก่ การอ่าน กู
และฟัง อย่างมีจุดหมาย การตอบคำถามในหนังสือ การเก็บใจความจากการอ่าน การบันทึก
สาระจากตำรา การลำดับความสำคัญของเนื้อหา การประเมินคุณค่าข้อมูลที่ได้จากตำรา
สรุปและเสนอข้อมูลโดยเรียบเรียงอย่างมีระบบ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (เพื่อพัฒนา
ทักษะการวิจารณ์) การเลือกใช้อข้อมูลจากโสศกทัศน์วัสดุ และเทคนิคการใช้โสศกทัศน์อุปกรณ์
สำหรับการสอนการใช้ห้องสมุดระดับโรงเรียนนั้น สมิธ (Smith 1979 :
109 - 111) มีความเห็นว่าควรบรรจุเนื้อหาที่ตอบคำถามของนักเรียนมัธยมที่มักถาม
บรรณารักษ์เสมอ เช่น

1. จะนำหนังสือออกนอกห้องสมุดได้อย่างไร : การสอนจึงควรให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกห้องสมุด จำนวนหนังสือที่ขยืมได้ ระยะเวลาที่ขยืม ชั้นตอนการขยืมหนังสือออก เป็นต้น

2. จะหาหนังสือได้อย่างไร : รายละเอียดที่ควรให้ได้แก่ระบบการจัดเรียงหนังสือ การใช้บัตรรายการ ประเภทของหนังสือ ระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือเบื้องต้น การใช้หนังสืออ้างอิง เป็นต้น

3. จะเข้าใช้ห้องสมุดได้เมื่อไร : ควรให้คำอธิบายกฎระเบียบที่ผู้ใช้ควรปฏิบัติในห้องสมุด

การสอนทักษะการใช้ห้องสมุดอาจกำหนดวัตถุประสงค์ได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว แมคเอลรอย (McElroy 1982 : 3 - 10) กล่าวว่า โปรแกรมระยะสั้นอาจเน้นหนักการปฐมนิเทศให้นักศึกษารู้จักห้องสมุดกลาง การใช้บัตรรายการและบัตรหัว เรื่องการใช้คู่มืออ้างอิงอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้ใช้ห้องสมุดที่มีประสิทธิภาพขณะเรียนในสถาบันนั้น ส่วนวัตถุประสงค์ระยะยาวสามารถกำหนดได้หลายประการคือ

1. เพื่อให้มั่นใจว่านักศึกษาสามารถใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและแหล่งความรู้อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้วรรณกรรม และบริการสารนิเทศอื่น ๆ ได้เหมาะสมกับยุคสมัย และตรงกับปัญหาที่ศึกษา
3. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ และขั้นตอนการเรียนรู้ การใช้วัสดุตีพิมพ์ และไมตีพิมพ์ ซึ่งจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา
4. เพื่อพัฒนาความเข้าใจตามต่าง ๆ ของวรรณกรรม เช่น ประเภทของสิ่งตีพิมพ์ ผู้สร้างสรรค์ ผู้ใช้วรรณกรรม เนื้อหาของวรรณกรรมแต่ละประเภท
5. เพื่อแนะนำแหล่งข้อมูลแต่ละประเภท เช่น สมาคมการวิจัย สถาบันวิชาชีพ แหล่งให้บริการค้นคว้าข้อมูล
6. เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกใช้ห้องสมุดและแหล่งข้อมูลอื่นประกอบ การค้นคว้าวิจัย ฝึกการค้นคว้าข้อมูล การเข้าถึงวัสดุ และการรวบรวมข้อมูลอย่างมีหลักฐานครบถ้วน

สำหรับบรรณารักษ์การสอนการใช้ห้องสมุดควรมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจของสมุดแก่นักศึกษา
2. เพื่อให้บรรณารักษ์มีความกระตือรือร้นในการใช้ประโยชน์จากหนังสือในห้องสมุดและเข้าใจเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในสถาบันของตน
3. เพื่อประสานความเข้าใจและสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างคณาจารย์ บรรณารักษ์ และนักศึกษา

โดยทั่วไปแล้วนักศึกษามักมอง การใช้ห้องสมุดต่างไปจากบรรณารักษ์ บรรณารักษ์คิดว่าผู้ใช้ควร เข้าใช้บริการที่ห้องสมุดจุกใจอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่นักศึกษาจะเข้าใช้ห้องสมุดเมื่อมีความจำเป็นหรือเห็นว่าคุ้มค่า และถ้าเป็นไปได้อาจไม่หาข้อมูลโดยค้นคว้าจากห้องสมุด แต่จะถามจากเพื่อน หรือใช้วิธีอื่นที่ง่ายและใช้เวลาอันน้อยกว่าการเข้าใช้ห้องสมุด ดังนั้นจึง เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องปลูกฝังให้นักศึกษามีนิสัยและทักษะการใช้ห้องสมุดที่ถูกต้อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการค้นคว้าอย่างแท้จริง โดยยึดหลักพึ่งพาตัวเองมากที่สุด การขาดนิสัยรักการค้นคว้าและทักษะการใช้ห้องสมุดอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาใช้เวลาว่างที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อการศึกษา ทั้งที่ ถึงนก น หริสมมติ

(25 18 : 26) ได้ศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการศา ได้ใช้เวลาว่างไปในทางใดบ้าง โดยศึกษาจากนักศึกษาชายหญิง ของวิทยาลัยการศา ปีการศึกษา 25 19

จำนวน 3,711 คน จากการสอบถามพบว่า ในด้านการใช้เวลาว่าง เพื่อส่งเสริมการเรียนของนักศึกษานั้น มีข้อที่น่าสนใจคือ นักศึกษาทั้งหญิงและชายส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการจกงานมากกว่าการทำการบ้าน การทบทวนบทเรียนหรือเข้าห้องสมุด นักศึกษาหญิงจะใช้เวลาว่างในการทำการบ้าน ทบทวนบทเรียนมากกว่านักศึกษาชาย แต่นักศึกษาชายใช้เวลาว่างเข้าห้องสมุดมากกว่านักศึกษาหญิง จึง เห็นได้ว่าการใช้เวลาว่าง เพื่อส่งเสริมการเรียนของนักศึกษายัง ไม่เหมาะสม เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการจกงาน ซึ่งควรเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนมากกว่า ส่วนในด้านการค้นคว้าวิจัยยังมีน้อยมาก

ผลการวิจัยของ กิ่งกนก หริสมมติ สะท้อนให้เห็นว่าแม้วิทยาลัยเอกชนจะมี
ห้องสมุดที่มีหนังสือวิชาการมากมาย และใช้งบประมาณจัดหาทรัพยากร เป็นจำนวนเพิ่มขึ้น
ทุกปีก็ตาม นักศึกษาก็ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากวัสดุและบริการที่วิทยาลัยจัดสรรให้อย่าง
เต็มที่ สาเหตุหนึ่งของการใช้เวลาที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการดังกล่าว จึงนำ
จะมีส่วนมาจากการขาดความเข้าใจปรัชญาของการมีห้องสมุด และการขาดทักษะการใช้
ห้องสมุด ดังนั้นวิทยาลัยเอกชนจึงควรหาทางแนะนำให้นักศึกษารู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ สอนให้ดูวิธีเห็นความสำคัญของการค้นคว้าการอ่านและการใช้ห้องสมุด
เพื่อที่จะได้เป็นผู้ที่รักการศึกษาค้นคว้าตนเองต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย